

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ПРО АНАЛІЗ ОБЛАСНИХ ПРОГРАМ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ

Міжнародна благодійна організація «Екологія — Право — Людина»

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ПРО АНАЛІЗ ОБЛАСНИХ ПРОГРАМ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ

Проект фінансується Європейським Союзом

Проект впроваджується Міжнародною благодійною організацією «Екологія – Право – Людина» у партнерстві з Громадською організацією «Екологічні ініціативи»

Львів • 2019

Видавництво «Компанія "Манускрипт"»

УДК 628.47

А 64

А 64 Аналітичний звіт про аналіз обласних програм поводження з відходами / за заг. ред. О. Кравченко — Видавництво «Компанія “Манускрипт”» — Львів, 2019. — 52 с.

ISBN 978-966-2400-75-5

Аналітичний звіт про аналіз обласних програм поводження з відходами підсумовує роботу групи експертів проекту ЄС «Українське громадянське суспільство за європейське поводження з відходами», які проаналізували обласні програми управління відходами та надали рекомендації щодо приведення їх у відповідність до європейських підходів та вимог Національної стратегії управління відходами. Публікація буде особливо корисною для обласних органів влади у сфері охорони довкілля, які розробляють нові регіональні плани управління відходами і можуть використати представлені у публікації рекомендації щодо запровадження європейських підходів до управління відходами.

УДК 628.47

Видання цієї публікації стало можливим завдяки підтримці Європейського Союзу

*Зміст публікації є виключною відповідальністю
МБО «Екологія–Право–Людина» і жодним чином не може вважатися таким,
що відображає погляди Європейського Союзу.*

ISBN 978-966-2400-75-5

© МБО «Екологія–Право–Людина», 2019

ЗМІСТ

Вступ	4
Розділ 1. Методологія аналізу обласних програм поводження з відходами	6
Розділ 2. Обласні програми поводження з відходами, обрані для аналізу	10
Розділ 3. Результати аналізу обласних програм поводження з відходами	14
3.1. Результати аналізу програм стосовно видів відходів, які ними охоплюються	14
3.2. Результати аналізу змісту програм.....	17
3.3. Результати аналізу заходів програм	37
Розділ 4. Рекомендації щодо розробки планів управління відходами.....	44
Висновки.....	50

ВСТУП

Регіональна політика у сфері управління відходами відіграє визначну роль у захисті навколишнього природного середовища та здоров'я людини від негативного впливу відходів. Ефективна політика у цій сфері сприяє ощадливому використанню матеріально-сировинних та енергетичних ресурсів, науково обґрунтованому узгодженню екологічних, економічних та соціальних інтересів суспільства стосовно утворення та використання відходів з метою забезпечення його сталого розвитку. Одним із інструментів формування відповідної політики є розробка обласних програм поводження з відходами.

Обласні програми поводження з відходами є стратегічними, керівними документами для областей та міст України, що спрямовані на розв'язання ключових екологічних проблем, пов'язаних з неефективним поводженням з відходами, зменшенням їхнього утворення та накопичення, забезпечення повторного використання, а також створення системи комплексного управління відходами.

Програма поводження з відходами повинна слугувати керівництвом, яке забезпечує чіткі інструкції і допомагає приймати рішення відповідальним особам у державному та приватному секторі. Програма поводження з відходами є важливою передумовою прийняття управлінських рішень, що опираються на обробці вихідної інформації та включають в себе наукову обґрунтованість цілей, визначення засобів та шляхів їх досягнення за допомогою порівняльної оцінки альтернативних варіантів та вибору найбільш доречного з них. Це не просто прогнозування майбутнього стану системи управління відходами, а складання конкретної програми досягнення бажаних результатів.

Відповідно до ст. 20 ЗУ «Про відходи» організація розроблення та здійснення регіональних програм поводження з відходами відноситься до повноважень місцевих державних адміністрацій. Затвердження та контроль за виконанням програм поводження з відходами належить до повноважень органів місцевого самоврядування. Втім, за період

2016–2019 років, коли проводився аналіз програм поводження з відходами, не у всіх областях діяли відповідні програми. Деякі втрачали чинність, а нові так і не розроблялися. Більшість обласних програм поводження з відходами, які були чинні на час аналізу, мають декларативний характер, не відповідають національним та міжнародним вимогам до їх розробки. Замість вироблення стратегічних підходів до поводження з відходами, спрямованих на пошук шляхів вирішення ключових проблем регіонів, створення інфраструктури управління відходами, програми спрямовані на досягнення короткострокових результатів і вирішення наслідків проблем. У цьому документі наведено огляд результатів аналізу регіональних програм у сфері управління відходами, визначено перелік основних прогалин та недоліків, а також надано рекомендації, щодо розробки планів управління відходами, які невдовзі повинні бути прийняті з метою налагодження якісної системи управління відходами.

МЕТОДОЛОГІЯ АНАЛІЗУ ОБЛАСНИХ ПРОГРАМ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ

Аналіз обласних програм поводження з відходами здійснювався відповідно до методології, розробленої на основі положень національного та міжнародного законодавства. Всі критерії оцінки програм умовно можна поділити на декілька груп:

1. Аналіз програм щодо видів відходів, які ними охоплюються.
2. Аналіз змісту програм.
3. Аналіз заходів, які є основою управління відходами на всіх територіях.

Аналіз програм щодо видів відходів, які ними охоплюються

Програми поводження з відходами повинні охоплювати всі види відходів, що утворюються на відповідній території. Рішення Комісії 2000/532/ЄС від 3 травня 2000 року встановлює єдину для європейського союзу термінологію та коди для класифікації відходів. Таким чином, аналізувалося чи охоплює програма управління всіма видами відходів, які утворюються на території.

Аналіз змісту програм

Критерії оцінки змісту програм розроблені відповідно до Закону України «Про державні цільові програми», Рекомендацій щодо підготовки місцевих програм поводження з твердими побутовими відходами, затверджених наказом Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України № 2 від 10.01.2006 р., Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання, затверджених наказом Міністерства економіки України № 367 від 04.12.2006 (чинні на час здійснення аналізу), Директиви 2008/98/ЄС Європейського Парламенту та Ради про відходами та скасування окремих Директив.

Нижче наведено перелік критеріїв оцінки програм, розроблених відповідно до вимог національного законодавства:

1. Наявність паспорта програми.

Відповідно до цього критерію аналізувалося, чи наявний паспорт програми, який включає загальну інформацію про програму, зокрема: назву програми, підставу для розробки, рішення про розроблення, відомості про розробника та перелік співрозробників програми, відповідального виконавця програми та інших співвиконавців, строк виконання, обсяги та джерела фінансування.

2. Наявність аналізу поточної ситуації поводження з відходами та визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована програма.

Відповідно до цього критерію аналізувалося, чи містить програма інформацію про:

- сучасний стан управління відходами, що включає дані про вид, кількість та джерела утворення відходів, інформацію про існуючі схеми збору відходів та про основні установки для поводження з відходами;
- чітко сформульоване визначення проблеми поводження з відходами у даному регіоні (області), наявність обґрунтування для віднесення її до найважливіших;
- оцінку причин виникнення проблем поводження з відходами на заданій географічній території.

3. Наявність мети прийняття програми.

Відповідно до цього критерію оцінювалося чи містить програма мету, а також можливість вирішення основних проблем поводження з відходами шляхом досягнення даної мети. Додатково аналізувалося чи сформульоване визначення мети Програми має логічний зв'язок з її назвою.

4. Наявність завдань та заходів Програми, строків та етапів виконання Програми, а також інформації про фінансування Програми.

Відповідно до цього критерію аналізувалося:

- наявність та повнота завдань Програми, їх відповідність меті програми;
- наявність системи заходів, виконання яких дасть змогу досягти реалізації завдань Програми та її мети;
- наявність строків та етапів виконання Програми;
- наявність обсягів та джерел фінансування.

5. Наявність результативних показників

Відповідно до цього критерію аналізувалося, чи визначена у Програмі система показників, виконання яких дасть змогу досягти реалізації завдань та мети програми, а також усунути причини виникнення проблеми. Додат-

ково аналізувалося, чи можна на підставі вибраних показників відстежити динаміку процесів та оцінити кількісні зміни.

6. Наявність інформації про координацію та контроль за ходом виконання Програми.

Відповідно до цього критерію оцінювалася наявність визначених органів, відповідальних за виконання заходів програми, координацію робіт щодо виконання завдань та заходів програми, відповідальних за контроль виконання Програми, а також наявність інформації про порядок звітування щодо виконання Програми.

Аналіз відповідності Рамковій директиві про відходи

Директива 2008/98/ЄС про відходи та скасування деяких директив містить ряд вимог, яким повинні відповідати плани управління відходами та які не були названі вище, а також інформацію рекомендовану для включення до планів управління відходами. Оскільки, відповідно до положень Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України № 820 від 8.11.2017 регіональні плани управління відходами розроблюють для сприяння реалізації цієї Стратегії не пізніше ніж через два роки після її схвалення, відповідність вимогам до регіональних планів управління відходами та наявність такої інформації також було взято, як критерії оцінювання програм поводження з відходами, зокрема:

1. Наявність оцінки потреб у нових схемах збору відходів, закритті існуючих установок для поводження з відходами або ж будівництві нових установок поводження з відходами.
2. Наявність інформації про існуючі (недіючі) місця захоронення відходів та заходи для їх реабілітації.
3. Наявність інформації про оцінку розвитку сфери поводження з відходами у майбутньому: очікувані обсяги утворення відходів, рівні переробки та ін.; обсяги відходів, що будуть вивозитися з території чи завозитися до неї.
4. Наявність критеріїв визначення місця розташування майбутніх установок для поводження з відходами.
5. Наявність інформації про організаційні аспекти, пов'язані з управлінням відходами, включаючи опис розподілу відповідальності між державними і приватними суб'єктами, що займаються управлінням відходами?
6. Наявність оцінки корисності та придатності до використання економічних та інших інструментів у вирішенні різних проблем з відходами, з урахуванням необхідності підтримки нормального функціонування внутрішнього ринку?

7. Наявність заходів з інформування населення, підвищення рівня екологічної свідомості.

Аналіз заходів програм

Окрім названих критеріїв, аналізувалося чи заходи програми відповідають цілям національного та європейського законодавства про відходи. Зокрема, програма оцінювалася на підставі таких критеріїв:

1. Наявність заходів із моніторингу об'єктів поводження з відходами (ТПВ і небезпечними).
2. Наявність заходів, які б сприяли запобіганню захоронення неперероблених (необроблених) побутових відходів.
3. Наявність заходів з розробки схем санітарного очищення населених пунктів.
4. Наявність заходів з роздільного збору, перероблення, знешкодження небезпечних відходів від населення.
5. Наявність заходів з ведення реєстру та контролю за підприємствами, що здійснюють операції у сфері поводження з небезпечними відходами.
6. Наявність заходів із державної підтримки підприємств переробки та сортування відходів, проектів поводження з відходами.
7. Наявність заходів із запобігання змішування небезпечних відходів із іншими категоріями відходів, речовинами чи предметами.
8. Наявність заходів із запобігання утворення відходів.
9. Наявність заходів із роздільного збору сухої та мокрої фракції відходів.
10. Відповідність заходів програми ієрархії пріоритетів у сфері поводження з відходами.

ОБЛАСНІ ПРОГРАМИ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ, ОБРАНІ ДЛЯ АНАЛІЗУ

Як видно з Таблиці 1, за період 2016–2019 років було проаналізовано 19 програм та 3 стратегії. В цей перелік входить 8 спеціалізованих програм поводження з відходами таких областей: Закарпатської, Київської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Сумської, Харківської та Хмельницької. Програми 11 областей стосувалися комплексної охорони навколишнього природного середовища, серед яких окремі розділи зосереджені на плануванні управління відходами. Керівним документом у сфері відходів Дніпропетровської, Херсонської та Львівської областей є стратегії управління відходами. На час проведення аналізу названі області не мали діючих програм поводження з відходами. Враховуючи це, саме стратегії були взяті для аналізу, як документи, що містять рішення щодо майбутнього розвитку сфери управління відходами в регіоні.

Таким чином, в областях України діють документи різного рівня та виду, метою яких є налагодження управління відходами. Причиною цього є недосконалість правового регулювання у цій сфері та відсутність чіткого обов'язку по розробці програм поводження з відходами. В подальшому такий стан повинен змінитися. Відтак згідно з Національною стратегією управління відходами в Україні до 2030 року, у всіх областях повинні бути розроблені регіональні плани управління відходами.

Таблиця 1

№ з/п	Області	Назва програми, що аналізувалася	Посилання на програму
1	2	3	4
1	Вінницька	Регіональна екологічна бюджетна програма Вінницької області на 2019–2023 рр.	https://cutt.ly/vyRpZf
2	Волинська	Регіональна екологічна програма «Екологія 2016–2020»	http://volynrada.gov.ua/node/45427
3	Дніпропетровська	Дніпропетровська обласна стратегія поводження з ТПВ	https://cutt.ly/FNHix
4	Донецька	—	—
5	Житомирська	Програма охорони навколишнього природного середовища в Житомирській області на 2018–2022 роки	https://cutt.ly/8NGkM
6	Закарпатська	Програма поводження з ТПВ у Закарпатській області на 2016–2020 рр.	https://cutt.ly/qNH19
7	Запорізька	Комплексна програма охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки у Запорізькій області на 2013–2020 рр.	http://zor.gov.ua/sites/default/files/rishennya/4139.zip
8	Івано-Франківська	Обласна програма охорони навколишнього природного середовища до 2020 року	https://cutt.ly/vNHHB
9	Київська	Програма поводження з ТПВ у Київській області на 2017–2020 роки	http://link.pub/8221305

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
10	Кіровоградська	Комплексна програма охорони навколишнього природного середовища в Кіровоградській області на 2016–2020 рр.	https://cutt.ly/yNGKkm
11	Луганська	—	—
12	Львівська	Стратегія управління відходами у Львівській області до 2030 року	https://my.su/gbly
13	Миколаївська	Програма поводження з ТПВ в Миколаївській області на період до 2020 року.	https://cutt.ly/fNjmW
14	Одеська	Програма поводження з ТПВ в Одеській області на 2013 -2017 рр.	https://cutt.ly/XNJUE
15	Полтавська	Програма поводження з ТПВ на 2012–2018 роки	https://cutt.ly/RNGSC
16	Рівненська	Обласна програма охорони навколишнього природного середовища на 2017–2020 рр.	https://cutt.ly/UNG3b
17	Сумська	Комплексна програма поводження з відходами в Сумській області на 2016–2020 рр.	http://sm.gov.ua/images/docs/dostup/353_16.doc
18	Тернопільська	Програма охорони навколишнього природного середовища в Тернопільській області на 2014–2020 рр.	https://cutt.ly/6NjHN
19	Харківська	Обласна програма поводження з ТПВ в Харківській області на 2015–2020 рр.	Відсутня у вільному доступі
20	Херсонська	Стратегія поводження з ТПВ в Херсонській області на 2018–2020 роки	Відсутня у вільному доступі
21	Хмельницька	Програма поводження з відходами у Хмельницькій області на 2018–2022 роки	https://cutt.ly/SNJ0Z

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
22	Черкаська	Обласна програма охорони навколишнього природного середовища на 2016–2020 рр.	https://cutt.ly/VNJ51
23	Чернівецька	Комплексна програма з охорони навколишнього природного середовища «Екологія» у Чернівецькій області на 2016–2018 рр.	https://cutt.ly/cyRniD
24	Чернігівська	Програма охорони навколишнього природного середовища Чернігівської області на 2014–2020 роки	https://cutt.ly/ZNGBVH

* Аналіз програм окупованих територій України не проводився

Розділ 3

РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ ОБЛАСНИХ ПРОГРАМ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ

3.1. Результати аналізу програм стосовно видів відходів, які ними охоплюються

Щороку в Україні утворюється понад 300 000 тис. т. відходів, тому числі близько 600 тис. тонн небезпечних відходів. До них відносяться відпрацьовані люмінесцентні лампи, моторні масла, акумуляторні батареї, непридатні та протерміновані пестициди, тара з-під пестицидів, медичні відходи та інші. Останні потребують особливої уваги та контролю з боку органів державної влади. Втім програми, що діють на обласному рівні та спрямовані на налагодження системи управління відходами в регіонах, в основному стосуються твердих побутових відходів. В Таблиці 2 наведено інформацію про види відходів, які охоплені обласними програмами поводження з відходами.

Таблиця 2

№	Назва області	Види відходів, що охоплені програмою
1	2	3
1	Вінницька	ТПВ, медичні відходи, небезпечні відходи (непридатні до використання хімічні засоби захисту рослин), відходи лісозаготівельної промисловості.
2	Волинська	ТПВ, відходи тваринництва, відходи 1–3 класу небезпеки (відпрацьовані люмінесцентні лампи, акумулятори, нафтопродукти, шлами гальванічного виробництва), відходи 4 класу небезпеки (відходи деревообробної промисловості) та відходи вуглеводобувної промисловості.

Продовження таблиці 2

1	2	3
3	Дніпропетровська	ТПВ
4	Донецька	–
5	Житомирська	ТПВ, небезпечні відходи (непридатні хімічні засоби захисту рослин), промислові відходи
6	Закарпатська	ТПВ
7	Запорізька	ТПВ, непридатні хімічні засоби захисту рослин
8	Івано-Франківська	ТПВ та промислові відходи
9	Київська	ТПВ
10	Кіровоградська	ТПВ та промислові відходи
11	Луганська	–
12	Львівська	ТПВ, промислові відходи, відходи будівельно-ремонтних робіт, небезпечні відходи, сільськогосподарські відходи, відходи упаковки, відходи електричного та електронного обладнання, медичні відходи
13	Миколаївська	ТПВ
14	Одеська	ТПВ
15	Полтавська	ТПВ
16	Рівненська	ТПВ, небезпечні відходи (непридатні хімічні засоби захисту рослин), відходи виробництва
17	Сумська	ТПВ, будівельні відходи, відходи функціонування очисних споруд, відходи зеленого господарства, промислові відходи, непридатні та заборонені до використання пестициди
18	Тернопільська	ТПВ, небезпечні відходи (непридатні або заборонені до використання пестициди і тара від них), відходи тваринництва, промислові відходи, медичні відходи
19	Харківська	ТПВ
20	Херсонська	ТПВ
21	Хмельницька	ТПВ

Продовження таблиці 2

1	2	3
22	Черкаська	ТПВ
23	Чернівецька	ТПВ та промислові відходи, небезпечні відходи (непридатні або заборонені до використання хімічних засобів захисту рослин)
24	Чернігівська	ТПВ та промислові

Як видно з таблиці, програма Волинської області охоплює такі види відходів, як: ТПВ, відходи тваринництва, відходи 1–3 класу небезпеки (відпрацьовані люмінесцентні лампи, акумулятори, нафтопродукти, шлами гальванічного виробництва), відходи 4 класу небезпеки (відходи деревообробної промисловості) та відходи вуглевидобувної промисловості. Втім, заходи Програми присвячені в основному ТПВ, лише один захід стосується управління відходами тваринного походження. Інші типи відходів лише згадуються при описі сучасного стану управління відходами на території області.

Заходи, які передбачені програмою Вінницької області стосуються твердих побутових відходів, медичних відходів, відходів лісозаготівельної промисловості й непридатних до використання безхазяйних пестицидів. При описі сучасного стану управління відходами згадуються й інші типи відходів, які утворюються на території області (відпрацьовані люмінесцентні лампи, відпрацьовані нафтопродукти, відходи виробництва та застосування органічної хімії).

Серед заходів програми, які містяться в Програмі Чернівецької області присутні ті, які спрямовані на налагодження управління побутовими та промисловими відходами, непридатними або забороненими до використання хімічними засобами захисту рослин. Втім, при описі сучасного стану управління відходами наявна й інформація про проблеми поводження з відходами електричного та електронного обладнання.

Івано-Франківською обласною державною адміністрацією було надано Обласну програму охорони навколишнього природного середовища до 2020 року. З її аналізу видно, що Програма включає підпрограму «Поводження з промисловими та побутовими відходами». Втім, останню для аналізу не було надано. Лише з формулювання назви підпрограми можна зробити висновок, що вона охоплює управління промисловими та побутовими відходами.

Стратегія управління відходами у Львівській області до 2030 року містить шляхи реалізації заходів Стратегії у сфері ТПВ, у сфері промислових відходів, у сфері відходів будівельно-ремонтних робіт, у сфері

небезпечних відходів, сфері відходів СГ та специфічних видів відходів (відходів упаковки, ЕЕО, відпрацьованих батарейок, батарей та акумуляторів, медичних відходів). Втім, в план-графік виконання першочергових заходів із термінами виконання до 2030 року увійшли лише заходи, які стосуються управління ТПВ.

Програми Житомирської, Кіровоградської, Рівненської, Сумської, Запорізької, Тернопільської та Чернігівської містять заходи, які стосуються й інших видів відходів, крім ТПВ. Втім, такі заходи є одиничними. Основна увага зосереджена на управлінні ТПВ.

Стратегія Дніпропетровської та Херсонської області, програми Закарпатської, Київської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Хмельницької та Харківської областей стосуються виключно ТПВ.

Зрозуміло, що тверді побутові відходи становлять ліву частку всіх відходів, що утворюються в області. Втім налагодження системи управління небезпечними відходами, відходами вуглевидобувної промисловості, відходами електричного та електронного обладнання та іншими видами відходів є не менш важливими. Неналежне поводження з такими відходами становить загрозу забруднення довкілля небезпечними речовинами, а відтак ризик для здоров'я та життя людей.

3.2. Результати аналізу змісту програм

Наявність паспорта програми

Відповідно до ст. 9 ЗУ «Про державні цільові програми» проект державної цільової програми повинен містити паспорт програми. Паспорт програми — стислий виклад основних даних (назва, рішення про розроблення, рішення про державного замовника та відповідальних виконавців програми, строк виконання, обсяги та джерела фінансування). У Таблиці 3 наведено інформації про наявність/відсутність останнього у відповідних обласних програмах поводження з відходами.

Таблиця 3

№	Назва області	Наявність паспорта програми
1	2	3
1	Вінницька	✓
2	Волинська	✓
3	Дніпропетровська	⊗
4	Донецька	–
5	Житомирська	⊙

Продовження таблиці 3

1	2	3
6	Закарпатська	⊖
7	Запорізька	⊖
8	Івано-Франківська	✓
9	Київська	⊖
10	Кіровоградська	✓
11	Луганська	–
12	Львівська	⊗
13	Миколаївська	⊗
14	Одеська	⊗
15	Полтавська	✓
16	Рівненська	⊗
17	Сумська	⊖
18	Тернопільська	✓
19	Харківська	⊗
20	Херсонська	⊗
21	Хмельницька	✓
22	Черкаська	⊖
23	Чернівецька	⊖
24	Чернігівська	⊖

- ✓ паспорт програми та всі його необхідні складові наявні;
- ⊖ паспорт програми містить неповну інформацію;
- ⊗ паспорт програми відсутній.

Як видно з таблиці вище, у стратегіях Дніпропетровської, Львівської та Херсонської областей, програмах Миколаївської, Одеської, Рівненської, Харківської областей паспорт програми відсутній.

Деякі обласні програми, хоч і містять у своєму складі паспорт програми, останній не відповідає вимогам законодавства. В паспорті програми Житомирської області відсутня інформація про джерела фінансування, паспорт програми Закарпатської області не включає інформацію про відповідального виконавця. Паспорти програм Київської, Сумської, Запорізької, Черкаської, Чернівецької та Чернігівської областей не містять

інформації про рішення, яке було підставою для розробки відповідних програм.

Наявність аналізу поточної ситуації у сфері поводження з відходами та визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована програма

Аналіз сучасного стану управління відходами та визначення основних проблем у цій сфері є основою для формування мети програми, а також всіх інших розділів. Включення цих розділів до програми передбачається як національним законодавством, зокрема «Рекомендаціями щодо підготовки місцевих програм поводження з ТПВ», Методичними рекомендаціями щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання від 04.12.2006 (чинних на час розробки програм та здійснення аналізу), а також Директивою 2008/98/ЄС від 19 листопада 2008 року про відходи та скасування деяких Директив. У Таблиці 4 наведено інформацію про те, чи включає кожна з обласних програм інформацію про сучасний стан управління відходами (зокрема інформацію про вид, кількість, джерела утворення відходів, існуючі схеми збору відходів та основні установки поводження з відходами, що діють на території області); чи визначено у програмі основні проблеми поводження з відходами у відповідному регіоні; чи включає програма оцінку причин виникнення проблем поводження з відходами на заданій географічній території.

Таблиця 4

№	Назва області	Наявність інформації про сучасний стан управління відходами, що включає дані про вид, кількість та джерела утворення відходів, інформацію про існуючі схеми збору відходів та про основні установки для поводження з відходами	Наявність чітко сформульованого визначення проблеми поводження з відходами у даному регіоні (області), наявність обґрунтування для віднесення її до найважливіших	Наявність оцінки причин виникнення проблем поводження з відходами на заданій географічній території
1	2	3	4	5
1	Вінницька	⊙	⊗	⊗
2	Волинська	⊙	✓	⊗
3	Дніпропетровська	⊙	⊗	⊗
4	Донецька	-	-	-
5	Житомирська	⊙	✓	⊗
6	Закарпатська	⊙	⊗	⊗
7	Запорізька	⊙	✓	✓
8	Івано-Франківська	⊙	⊗	⊗
9	Київська	⊙	✓	✓
10	Кіровоградська	⊙	✓	⊗
11	Луганська	-	-	-
12	Львівська	⊙	✓	⊗
13	Миколаївська	⊙	✓	⊗
14	Одеська	⊙	✓	⊗
15	Полтавська	✓	⊗	⊗
16	Рівненська	⊙	✓	⊗
17	Сумська	⊙	⊗	✓

Продовження таблиці 4

1	2	3	4	5
18	Тернопільська	⊖	⊗	⊗
19	Харківська	⊖	✓	✓
20	Херсонська	⊖	⊗	✓
21	Хмельницька	⊖	✓	✓
22	Черкаська	⊖	⊗	✓
23	Чернівецька	⊖	⊗	⊗
24	Чернігівська	⊖	⊗	⊗

- ✓ інформація наявна;
- ⊖ інформація відсутня;
- ⊗ інформація неповна.

Попри те, що інформацію про сучасний стан управління відходами наявна у кожній з програм та стратегій, рівень деталізації такої інформації є дуже низьким. Програми не містить достатніх даних, на основі яких можна було б визнати мету та завдання програми, а також розробити систему заходів. Лише одна програма відповідає всім критеріям повноти інформації щодо сучасного стану управління відходами — програма Полтавської області.

Достатньо деталізований аналіз сучасного стану поводження з відходами у Стратегії управління відходами у Львівській області до 2030 року, де вичерпно наведено інформацію про види та обсяги утворення відходів на території регіону, описано існуючі схеми збору відходів та наведено перелік основних установок поводження з відходами. Відсутня лише інформація про джерела утворення відходів. Заслуговує увагу й опис існуючого стану

управління відходами в програмі Закарпатської області, де відсутня лише інформація про обсяги утворення інших видів відходів, крім ТПВ.

У стратегіях Дніпропетровської та Херсонської областей, програмах Вінницької, Житомирської, Київської, Сумської, Тернопільської, Миколаївської, Харківської, Черкаської, Чернігівської, Чернівецької Одеської та Рівненської областей відсутня інформація про обсяги, види та джерела утворення всіх відходів. Стратегії Дніпропетровської та Херсонської областей, програми Івано-Франківської, Київської, Миколаївської, Харківської, Одеської областей містять інформацію лише про обсяги утворення ТПВ.

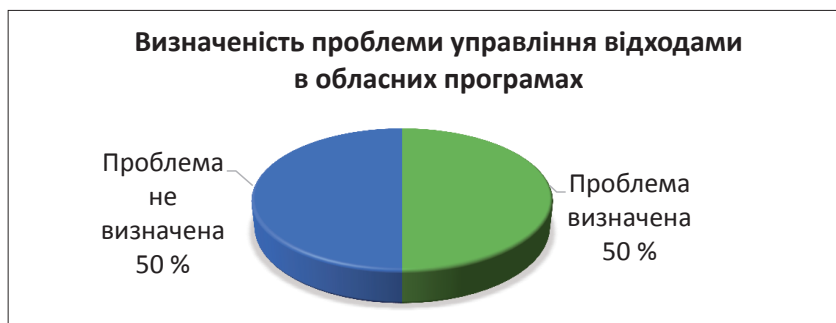
Інформація про основні схеми збору відходів відсутня в програмах Вінницької, Волинської, Запорізької, Івано-Франківської, Кіровоградської, Київської, Чернігівської, Чернівецької, Одеської, Житомирської, Тернопільської областей, та стратегіях Дніпропетровської і Херсонської областей.

Інформація про основні установки поводження з відходами не наведена в стратегіях Дніпропетровської та Херсонської областей, а також програмах Вінницької та Кіровоградської області.

Найменш деталізованим аналіз є у програмах Тернопільської, Чернігівської та Житомирської областей (наявна лише інформація про основні установки поводження з відходами). Наприклад, основними установка поводження з відходами, згідно з програмою Тернопільської області, є 838 міських, селищних та сільських сміттєзвалищ та полігон ТПВ у м. Тернопіль. Інформація про інші установки відсутня. Низький рівень деталізації й у стратегії Херсонської області (наявна лише інформація про обсяги утворення ТПВ), та стратегії Дніпропетровської області (наявна лише інформація про обсяги утворення ТПВ).

Також відповідно до Методичних рекомендації щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання (чинних на час розробки програм та здійснення їх аналізу) при визначенні проблеми поводження з відходами, обов'язковим є обґрунтування щодо віднесення її до найважливіших із використанням офіційних статистичних даних не менше ніж за 5 останніх років (із посиланням на джерела інформації). Втім, така статистична інформація наведена лише в програмах Закарпатської, Запорізької та Одеської областей.

У стратегіях Дніпропетровської та Херсонської областей, програмах Вінницької, Закарпатської, Івано-Франківської, Полтавської, Сумської, Тернопільської, Черкаської, Чернівецької та Чернігівської областей відсутня чітко визначена проблема поводження з відходами, відтак важко зрозуміти які першочергові заходи повинні бути здійснені. Проблеми, які визначені програмами Волинської, Житомирської, Одеської, Рівненської та Хмельницької областей не містять обґрунтування, для віднесення їх до найважливіших.

Лише програми Харківської, Хмельницької, Черкаської, Сумської областей, а також стратегія Херсонської області включають оцінку причин виникнення проблем поводження з відходами на відповідній географічній території.

Такий підхід до підготовки інформації про сучасний стан управління відходами з боку розробників програм є вкрай незадовільним. Саме на етапі збору та аналізу даних про сучасну систему управління відходами виявляються основні проблеми та прогалини у цій сфері. Крім того, на цьому етапі вже закладається основа для формування рішень цих проблем. Тому, без належного збору даних та опрацювання інформації про сучасний стан управління відходами неможливо розробити ефективну програму поводження з відходами.

Наявність мети прийняття програми

Мета програми поєднує комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв'язання найважливіших проблем у галузі відходів відповідного регіону. Сформульоване визначення мети програми повинно мати логічний зв'язок із назвою програми. У Таблиці 5 наведено інформація про наявність/відсутність мети у відповідних обласних програмах у сфері управління відходами.

Таблиця 5

№	Назва області	Наявність мети програми
1	2	3
1	Вінницька	✓
2	Волинська	✓
3	Дніпропетровська	✓
4	Донецька	–
5	Житомирська	✓

Продовження таблиці 5

1	2	3
6	Закарпатська	✓
7	Запорізька	✓
8	Івано-Франківська	✓
9	Київська	✓
10	Кіровоградська	✓
11	Луганська	–
12	Львівська	✓
13	Миколаївська	✓
14	Одеська	✓
15	Полтавська	✓
16	Рівненська	✓
17	Сумська	✓
18	Тернопільська	⊗
19	Харківська	✓
20	Херсонська	✓
21	Хмельницька	✓
22	Черкаська	✓
23	Чернівецька	✓
24	Чернігівська	✓

✓ мета наявна; ⊗ мета відсутня.

Як видно з таблиці вище, мета наявна у всіх обласних програмах, крім однієї. Рішенням Тернопільської обласної ради від 10 травня 2017 року № 51.8 формулювання мети Програми охорони навколишнього природного середовища в Тернопільській області на 2014–2020 роки було змінено таким чином: «Мета програм відповідає пріоритетним напрямкам розвитку області та Стратегії розвитку Тернопільської області на період до 2015 року і Стратегії розвитку Тернопільської області на період до 2020 року». Таке формулювання мети абсолютно не дає уявлення про те, який кінцевий результат виконання Програми. З аналізу такого формулювання мети вбачається, що остання у Програмі взагалі відсутня, оскільки вказано лише про її відповідність іншим документам. Мета програми, що наявна у всіх інших програмах, має логічний зв'язок із назвами відповідних Програм.

Наявність завдань та заходів програм, строків та етапів виконання програм, а також інформація про фінансування програм

Завдання і заходи програми є основною частиною цього документа. Саме від правильності постановки завдань та розробки заходів Програми залежить ефективність програм поводження з відходами. Заходи програми повинні бути чітко сформульовані з визначенням строків виконання та обсягів фінансування кожного. Крім того, довгострокові програми мають бути поділені на етапи. Довгостроковою вважається програма, строк виконання якої 5 і більше років.

Таблиця 6

№	Назва області	Наявність завдань	Наявність заходів	Наявність строків та етапів	Наявність обсягів фінансування	Наявність джерел фінансування
1	2	3	4	5	6	7
1	Вінницька	✓	✓	✓	✓	✓
2	Волинська	✓	✓	✓	✓	✓
3	Дніпропетровська	✓	✓	⊗	⊗	⊗
4	Донецька	-	-	-	-	-
5	Житомирська	✓	✓	⊗	⊗	✓

Продовження таблиці 6

1	2	3	4	5	6	7
6	Закарпатська	✓	✓	✓	✓	⊗
7	Запорізька	✓	✓	✓	✓	✓
8	Івано-Франківська	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
9	Київська	✓	✓	✓	✓	✓
10	Кіровоградська	✓	✓	✓	✓	✓
11	Луганська	-	-	-	-	-
12	Львівська	✓	✓	✓	⊗	⊗
13	Миколаївська	✓	✓	✓	✓	✓
14	Одеська	✓	✓	✓	✓	✓
15	Полтавська	✓	✓	✓	✓	✓
16	Рівненська	✓	⊗	✓	✓	⊗
17	Сумська	✓	✓	✓	✓	✓
18	Тернопільська	✓	✓	✓	✓	⊗
19	Харківська	✓	✓	✓	✓	✓
20	Херсонська	✓	✓	⊗	⊗	⊗
21	Хмельницька	✓	✓	✓	✓	✓
22	Черкаська	✓	✓	✓	✓	✓
23	Чернівецька	✓	✓	✓	⊗	⊗
24	Чернігівська	⊗	✓	⊗	✓	✓

✓ наявність; ⊗ відсутність.

З наведеної таблиці видно, що завдання визначені кожною з обласних програм поводження з відходами, окрім Івано-Франківської та Чернігівської областей. Втім завдання, які визначені програмами Волинської, Рівненської та Полтавської областей не відповідають меті таких програм.

Відповідно до Волинської та Рівненської обласної програми їхніми завданнями є забезпечення збирання, утилізації та видалення відходів з дотриманням правил екологічної безпеки при поводженні, а також організація контролю за місцями чи об'єктами розміщення відходів для запобігання їх шкідливому впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я людини. Дані завдання не відповідають меті програми яка спрямована на зменшення кількості відходів та їхнього негативного впливу на навколишнє середовище і здоров'я людини.

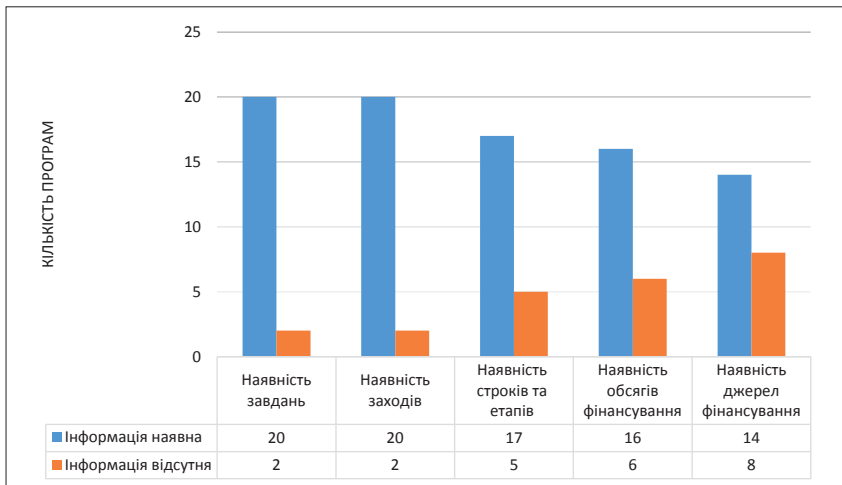
Завдання Полтавської обласної програми спрямовані на налагодження системи видалення ТПВ, зокрема інвентаризацію діючих звалищ, закриття несанкціонованих, визначення місць та будівництво районних і в перспективі субрегіональних полігонів та ін. Іншими завданнями програми є придбання необхідної кількості сміттєзбиральної техніки, оновлення парку спецтехніки для обслуговування санкціонованих районних полігонів, організація відбору вторинної сировини та поступова організація роздільного збору вторсировини у населення в містах та районних центрах області. Реалізація запланованих завдань програми не дасть можливості досягти її мети — формування системи ефективних заходів щодо раціонального поводження з ТПВ. Така система не обмежується лише закриттям і будівництвом полігонів, організацією відбору вторсировини у населення в містах та районних центрах. Роздільний збір повинен бути впроваджений на всій території області, в том числі і в селах та селищах міського типу. Це відповідає вимогам статті 17 ЗУ «Про відходи», згідно з якою суб'єкти господарювання, які в установленому порядку визначені виконавцями послуг на вивезення побутових відходів на певній території, здійснюють їх роздільне збирання.

Як видно з таблиці, всі програми поводження з відходами містять заходи, необхідні для виконання, крім Івано-Франківської та Рівненської областей. Втім, лише заходи, які передбачені програмами Київської, Полтавської та Одеської областей є чіткими та зрозумілими. Заходи, що передбачаються рештою програм не дають чіткого уявлення про те, що має бути зроблено в рамках програми. Наприклад, Програмою охорони навколишнього природного середовища в Тернопільській області на 2014–2020 роки передбачається проведення робіт із забезпечення екологічно безпечного збирання, перевезення, оброблення та знешкодження непридатних або заборонених до використання пестицидів і тари від них. Втім, з такого формулювання заходу не зрозуміло, які дії мають бути вчинені, а відтак відсутня й можливість відслідкувати результативність виконання програми. Аналогічно, програмою поводження з ТПВ в Миколаївській області на період до 2020 року передбачено оновлення контейнерного парку з урахуванням роздільного збору ТПВ. Однак, не вказано яка потреба в нових контейнерах, на які фракції буде здійснюватися роздільний збір.

З метою ефективної організації та контролю за ходом виконання програми, для кожного заходу має бути визначений строк його виконання. Такий строк повинен бути чіткий, після сплину якого можна перевірити виконаний чи не виконаний певний захід. Наприклад, якщо програмою передбачається запровадження роздільного збирання відходів в 30 населених пунктах протягом 2016–2019 років, має бути зазначено скільки та яких населених пунктів планується охопити роздільним збором кожного

року. Як видно з Таблиці 6, стратегії Дніпропетровської та Херсонської областей, програми Житомирської, Чернігівської та Івано-Франківської областей взагалі не містять інформації про строки виконання кожного заходу. Чіткими є строки у програмах Вінницької, Запорізької, Полтавської, Чернівецької та Київської областей. Програми інших областей містять лише граничні терміни виконання заходів. Наприклад, Програмою поводження з ТПВ у Закарпатській області на 2016–2020 рр. передбачається придбання мобільних сортувальних ліній. Термін виконання такого заходу 2016–2020 рр. Інформація про те, скільки сортувальних ліній планується придбати кожного року у програмі відсутня.

Програми Волинської, Запорізької, Одеської, Тернопільської та Харківської областей та стратегія Дніпропетровської області поділяються на 2 етапи. Львівська обласна стратегія поділяється на 3 етапи. Всі названі програми та стратегії є довготривалі.

Для кожного заходу програми повинен бути здійснений розрахунок обсягів та визначено джерела фінансування програми. Однак, в стратегіях Дніпропетровської, Львівської та Херсонської областей, програмах Житомирської, Івано-Франківської, Чернівецької областей відсутня інформація про обсяги фінансування кожного заходу. Інформація про джерела фінансування відсутня у стратегіях Дніпропетровської, Львівської та Херсонської областей, програмах Закарпатської, Івано-Франківської, Рівненської, Чернівецької та Тернопільської областей. В Програмі Чернівецької області обсяги та джерела фінансування вказані для всіх заходів разом, відсутні конкретні дані щодо коштів, які будуть заплановані та витрачені на реалізацію кожного заходу, що унеможлиблює оцінити необхідні обсяги їхнього фінансування та можливість реалізації запланованих заходів.

Наявність результативних показників

Результативні показники програми — це кількісні та якісні показники, які характеризують результати виконання програми і на підставі яких здійснюється оцінка достатності коштів на виконання програм, аналіз досягнутих результатів та витрат. Розробник програми визначає показники, за якими комплексно і всебічно можна здійснювати оцінку її виконання. Система вибраних показників використовується для відстеження динаміки процесів та оцінки кількісних змін.

Таблиця 7

№	Назва області	Наявність результативних показників
1	Вінницька	✓
2	Волинська	⊗
3	Дніпропетровська	⊗
4	Донецька	–
5	Житомирська	⊗
6	Закарпатська	⊗
7	Запорізька	✓
8	Івано-Франківська	⊗
9	Київська	✓
10	Кіровоградська	⊗
11	Луганська	–
12	Львівська	⊗
13	Миколаївська	⊗
14	Одеська	✓
15	Полтавська	✓
16	Рівненська	⊗
17	Сумська	✓
18	Тернопільська	⊗
19	Харківська	✓
20	Херсонська	⊗
21	Хмельницька	✓
22	Черкаська	⊗
23	Чернівецька	✓
24	Чернігівська	⊗

✓ наявні; ⊗ відсутні.

З аналізу обласних програм вбачається, що результативні показники, за якими можна було б відстежити динаміку змін у сфері управління відходами наявні лише в декількох програмах. Сюди відносяться програми Вінницької, Запорізької Київської, Одеської, Полтавської, Сумської, Чернівецької, Хмельницької та Харківської областей. Решта областей містять інформацію про очікуваний результат виконання заходів або програми в цілому. Втім, формулювання очікуваного результату є дуже загальним та не дасть можливості оцінити кількісні та якісні зміни у відповідній сфері.

Наприклад, очікуваним результатом від виконання Львівської обласної стратегії управління відходами є стабілізація кількості утворення відходів, а в довгостроковій перспективі — скорочення утворення відходів. Однак, стратегією не визначено який саме показник обсягу утворення відходів очікується досягти.

Інший приклад з Тернопільської обласної програми охорони навколишнього середовища. Відповідно до останньої, очікуваним результатом від виготовлення та затвердження схем санітарного очищення населених пунктів області є удосконалення системи збору та переробки ТПВ. Втім, таким результатом мала б бути конкретна кількість схем та назви населених пунктів, для яких вони розроблятимуться.

Наявність інформації про координацію та контроль за ходом виконання Програми

Для реалізації обласної програми поводження з відходами призначаються органи, які здійснюють координацію дій між виконавцями програми та контролюють її виконання, визначається порядок взаємного інформування (із зазначенням конкретних строків), звітування тощо. Таким чином, інформація про такі органи має міститися в програмі. Крім

того, біля кожного заходу повинно бути вказано особу, відповідальну за його виконання. Також програма повинна містити інформацію про відповідального за контроль виконання програми та порядок звітування про результати виконання.

Таблиця 8

№	Назва області	Наявність відповідальних виконавців	Наявність інформації про відповідального за координацію робіт виконання заходів і завдань	Наявність інформації про відповідального за контроль виконання програми	Наявність інформації про порядок звітування про виконання програми
1	2	3	4	5	6
1	Вінницька	✓	✓	✓	✓
2	Волинська	✓	✓	✓	⊗
3	Дніпропетровська	⊗	⊗	⊗	⊗
4	Донецька	-	-	-	-
5	Житомирська	✓	✓	✓	✓
6	Закарпатська	✓	✓	⊗	✓
7	Запорізька	✓	✓	✓	✓
8	Івано-Франківська	⊗	✓	⊗	✓
9	Київська	✓	✓	✓	✓
10	Кіровоградська	✓	✓	✓	✓
11	Луганська	-	-	-	-
12	Львівська	✓	⊗	✓	✓
13	Миколаївська	✓	✓	✓	✓
14	Одеська	✓	✓	✓	✓
15	Полтавська	✓	✓	✓	✓
16	Рівненська	⊗	✓	✓	✓
17	Сумська	✓	✓	✓	✓
18	Тернопільська	✓	✓	✓	✓
19	Харківська	✓	✓	✓	✓

Продовження таблиці 8

1	2	3	4	5	6
20	Херсонська	⊗	⊗	⊗	⊗
21	Хмельницька	⊗	✓	✓	✓
22	Черкаська	✓	✓	✓	✓
23	Чернівецька	✓	✓	✓	✓
24	Чернігівська	✓	✓	⊗	✓

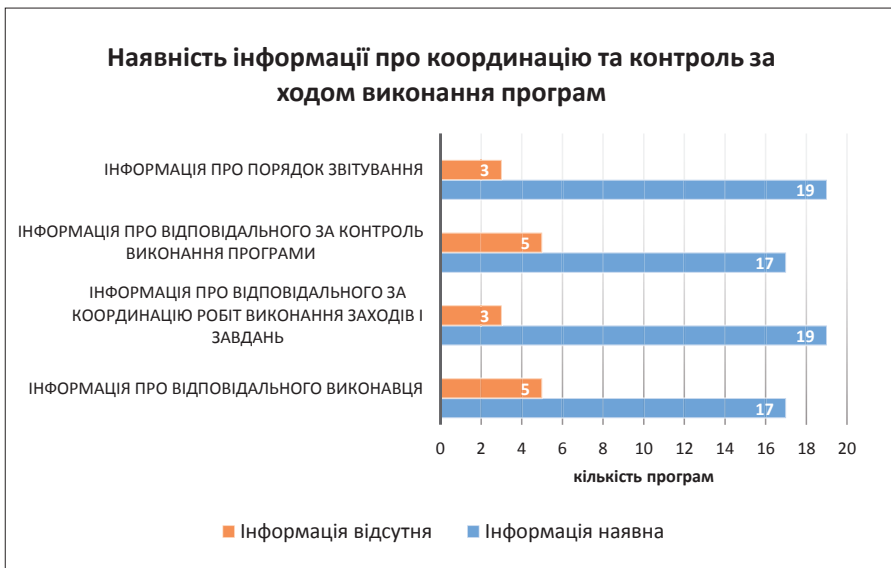
✓ інформація наявна; ⊗ інформація відсутня.

З результатів аналізу вбачається, що інформація про відповідального виконавця кожного із заходів програми відсутня в стратегіях Дніпропетровської та Херсонської областей, програмах Івано-Франківської, Рівненської та Хмельницької областей.

Інформація про орган, відповідальний за координацію робіт з виконання завдань та заходів програми, відсутня в стратегіях Дніпропетровської, Львівської та Херсонської областей.

Інформація про відповідального за контроль виконання програми відсутня в стратегіях Дніпропетровської та Херсонської областей, програмах Закарпатської, Івано-Франківської та Чернігівської областей.

Порядок звітування про виконання програми відсутній у стратегіях Дніпропетровської та Херсонської областей, програмі Волинської області.

Аналіз відповідності Рамковій директиві про відходи

Відповідно до Директиви 2008/98/ЄС плани управління відходів повинні містити:

1. Інформацію про вид, кількість та джерела відходів, утворених на території. Оцінка наявності / відсутності такої інформації в Програмах була здійснена вище.
2. Інформацію про відходи, які будуть вивозитися з території чи завозитися до неї, та оцінку розвитку потоків відходів у майбутньому.
3. Інформацію про існуючі схеми збору відходів та основні установки для відновлення та видалення відходів, включаючи спеціальні пристосування для відпрацьованих мастил, небезпечних відходів або потоків відходів, які окремо обумовлені законодавством Співтовариства. Аналіз наявності / відсутності такої інформації в Програмах зроблений вище.
4. Оцінку потреб у нових схемах збору, закритті існуючих установок для відходів, додаткової інфраструктури для управління відходами.
5. Критерії визначення місця розташування майбутніх установок для поводження з відходами.
6. Загальну політику управління відходами, включаючи заплановані технології та методи управління відходами, або політику для відходів, які становлять особливі проблеми для управління.

Крім того, Рамкова Директива про відходи передбачає додаткову інформацію, яка може міститися в планах управління відходами:

1. Організаційні аспекти, пов'язані з управлінням відходами, включаючи опис розподілу відповідальності між державними і приватними суб'єктами, що займаються управлінням відходами.
2. Оцінку корисності та придатності використання економічних та інших інструментів у вирішенні різних проблем з відходами, з урахуванням необхідності підтримки нормального функціонування внутрішнього ринку.
3. Використання інформаційно-просвітницьких кампаній та надання інформації, спрямованої на широкий загал або на конкретний набір споживачів;
4. Історичні місця видалення відходів та заходи для їхньої реабілітації.

Розробляючи програму поводження з відходами, формуючи цілі та завдання такої програми, важливо розуміти, якого результату в цілому слід очікувати від її реалізації. Сюди включаються конкретні дані про очікувані обсяги утворення відходів на заданій території, відходи, що будуть

завозитися чи вивозитися з неї; рівні переробки відходів, захоронення та ін. Частково таку інформацію включають стратегії Дніпропетровської та Львівської областей, програми Запорізької та Київської областей.

Так, Дніпропетровською обласною стратегією управління відходами передбачається зменшення обсягів захоронення ТПВ на 30 % з базового показника, зменшення щорічного обсягу видалення відходів 1–4 класів на 15 % з базового показника. Інформація про очікувані обсяги утворення у стратегії відсутня. Львівська обласна стратегія управління відходами передбачає зменшення обсягу твердих побутових відходів перед їх захороненням на 30–70 %; — збільшення показника утилізації ТПВ до 60 %, зокрема упаковки на рівні 40 %; — зростання показника перероблення побутових відходів до рівня 30 %. Інформація про очікувані обсяги утворення відходів також відсутня. Київська обласна програма передбачає зменшення обсягів захоронення твердих побутових відходів на полігонах до 60 %; впровадження до 60 % повернення до повторного використання цінної сировини.

Подібна інформація у програмах інших областей відсутня. З проведеного аналізу вбачається, що розробники програм не мають чіткого бачення розвитку сфери управління відходами.

Передбачаючи такі заходи, як розробка схем санітарної очистки території, будівництво полігонів, підприємств з переробки відходів, необхідно здійснити оцінку необхідності відповідних заходів. Такий аналіз присутній в стратегіях Дніпропетровської та Львівської областей, програмах Київської, Полтавської, Сумської, Тернопільської, Харківської та Хмельницької областей.

Критерій визначення місця розташування нових полігонів у стратегіях Дніпропетровської, Львівської та Херсонської областей, програмах Київської, Полтавської, Сумської, Харківської, Хмельницької областей базується на кластерному підході. Відповідно до останнього, область ділиться на кластери з розрахунком оптимальної відстані до полігонів та заводів. Кластери будуть ділитися за кількістю сміття, яке продукує певний регіон, а також за економічно обґрунтованою відстанню до полігону.

Загальна політика управління відходами, включаючи заплановані технології та методи управління відходами, або політику для відходів, які становлять особливі проблеми для управління простежується в стратегіях Дніпропетровської, Львівської та Херсонської областей, програмах Закарпатської, Київської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Сумської, Харківської, Хмельницької та Чернігівської областей. Проте, варто зазначити, що домінуючим методом управління відходами все ж залишається захоронення відходів.

Таблиця 9

№	Назва області	Оцінка розвитку сфери поводження з відходами у майбутньому: очікувані обсяги утворення відходів, рівні переробки та ін.; обсяги відходів, що будуть вивозитися з території	Наявність оцінки потреб у нових схемах збору відходів, закритті існуючих установок для поводження з відходами або ж будівництва нових установок поводження з відходами	Наявність критеріїв визначення місця розташування майбутніх установок поводження з відходами.	Загальну політику управління відходами, включаючи заплановані технології та методи управління відходами, або політику для відходів, які становлять особливі проблеми для управління	Наявність інформації про історичні місця видалення відходів та заходи для їх відновлення	Наявність інформації про організаційні аспекти, пов'язані з управлінням відходами, включаючи опис розподілу відповідальності між державними і приватними суб'єктами, що займаються управлінням відходами	Наявність заходів з інформування населення, підвищення рівня екологічної свідомості
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Вінницька	⊗	⊗	⊗	⊗	✓	⊗	✓
2	Волинська	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
3	Дніпропетровська	✓	✓	✓	✓	⊗	⊗	⊗
4	Донецька	-	-	-	-	-	-	-
5	Житомирська	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	✓
6	Закарпатська	⊗	⊗	⊗	✓	⊗	⊗	✓
7	Запорізька	✓	⊗	⊗	⊗	✓	⊗	✓

Продовження таблиці 9

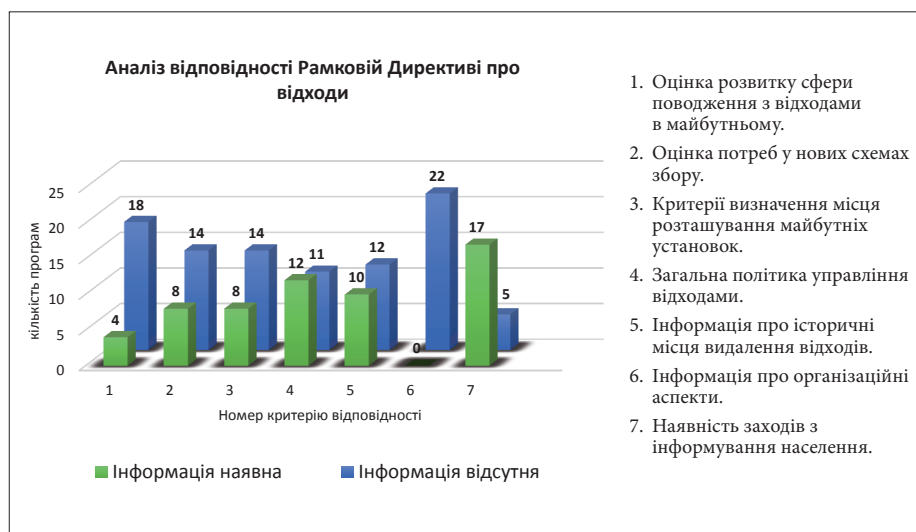
1	2	3	4	5	6	7	8	9
8	Івано-Франківська	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
9	Київська	✓	✓	✓	✓	✓	⊗	⊗
10	Кіровоградська	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	✓
11	Луганська	-	-	-	-	-	-	-
12	Львівська	✓	✓	✓	✓	✓	⊗	✓
13	Миколаївська	⊗	⊗	⊗	✓	✓	⊗	✓
14	Одеська	⊗	⊗	⊗	✓	⊗	⊗	✓
15	Полтавська	⊗	✓	✓	✓	✓	⊗	✓
16	Рівненська	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
17	Сумська	⊗	✓	✓	✓	✓	⊗	✓
18	Тернопільська	⊗	✓	⊗	⊗	⊗	⊗	✓
19	Харківська	⊗	✓	✓	✓	⊗	⊗	✓
20	Херсонська	⊗	⊗	✓	✓	⊗	⊗	✓
21	Хмельницька	⊗	✓	✓	✓	✓	⊗	✓
22	Черкаська	⊗	⊗	⊗	⊗	✓	⊗	✓
23	Чернівецька	⊗	⊗	⊗	⊗	✓	⊗	✓
24	Чернігівська	⊗	⊗	⊗	✓	⊗	⊗	✓

✓ інформація наявна; ⊗ інформація відсутня.

Інформація про існуючі місця захоронення відходів наявна в програмах Вінницької, Запорізької, Київської, Миколаївської, Полтавської, Сумської, Хмельницької, Черкаської та Чернігівської областей, а також в стратегії Львівської області.

Інформація про організаційні аспекти, пов'язані з управлінням відходами, включаючи розподіл відповідальності між державними та приватними суб'єктами, що займаються управлінням відходів відсутня у всіх програмах. Зумовлено це тим, що основними виконавцями всіх заходів програми є місцеві органи виконавчої влади.

Попри те, що Директива про відходи дає альтернативу щодо включення до програми інформаційно-просвітницьких заходів, вважаємо його одним з важливих елементів кожної програми управління відходами. Підвищення рівня екологічної свідомості, обізнаності у методах сортування відходів, зменшення кількості їх утворення є рушійним фактором реальних змін у цій сфері. Такі заходи наявні у всіх програмах, крім Волинської, Івано-Франківської, Київської, Рівненської областей та стратегії Дніпропетровської області.

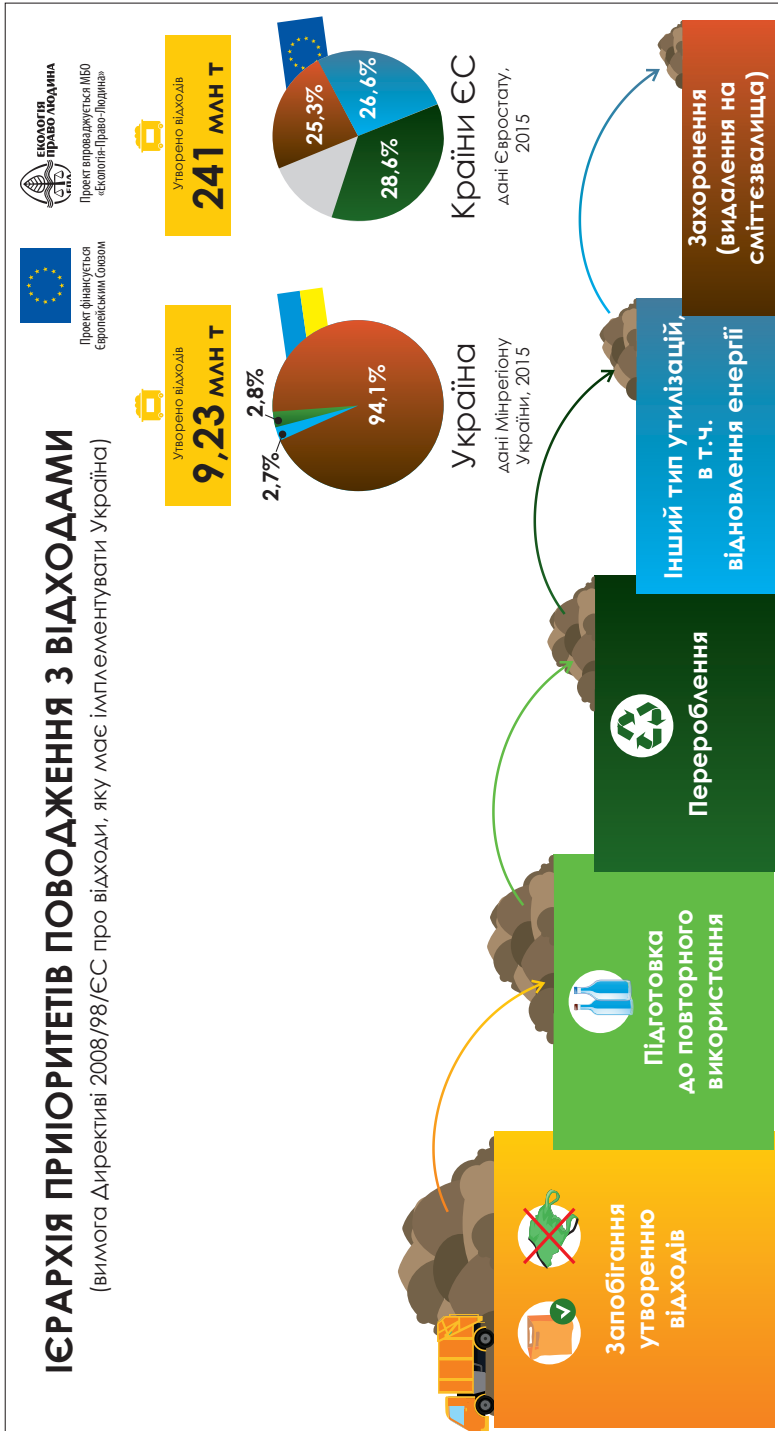
3.3. Результати аналізу заходів програм

На підставі вимог національного та міжнародного законодавства, при аналізі програм поводження з відходами оцінювалася наявність чи відсутність заходів, які слід першочергово вжити для реформування системи управління відходами. Серед них:

1. Заходи із моніторингу об'єктів поводження з відходами (ТПВ і небезпечними).
2. Заходи, які б сприяли запобіганню захоронення неперероблених (необроблених) побутових відходів.
3. Заходи з розробки схем санітарного очищення населених пунктів.
4. Заходи з роздільного збору, перероблення, знешкодження небезпечних відходів від населення.
5. Заходи з ведення реєстру та контролю за підприємствами, що здійснюють операції у сфері поводження з небезпечними відходами.
6. Заходи із державної підтримки підприємств з переробки та сортування відходів, проектів поводження з відходами.
7. Заходи із запобігання змішування небезпечних відходів із іншими категоріями відходів, речовинами чи предметами.
8. Заходи із запобігання утворення відходів.
9. Заходи із роздільного збору сухої та мокрої фракції відходів.

Крім того, на підставі аналізу всіх заходів програм оцінювалася відповідність програми ієрархії пріоритетів у сфері поводження з відходами. Інформація з аналізом наявності вище перерахованих заходів наведена в Таблиці 10.

Моніторинг об'єктів поводження з відходами важливий для забезпечення оцінки стану таких об'єктів і своєчасного прийняття рішення щодо запобігання негативних впливів на довкілля та здоров'я населення. Крім того моніторинг об'єктів поводження з відходами є невід'ємною складовою системи спостережень за обсягами накопичення, зберігання, перероблення відходів. Без налагодженої системи моніторингу неможливим є створення достовірної бази даних та ведення статистики про всі операції з відходами. Однак, з аналізу програм поводження з відходами вбачається, що лише програмами Харківської та Запорізької областей передбачається моніторинг об'єктів поводження з відходами. Програма Харківської області передбачає здійснення постійного моніторингу за станом сміттєзвалищ. Програма Запорізької області передбачає здійснення моніторингу полігонів ТПВ, полігонів промислових відходів, комплексу позамайданчикowego шламовидалення, накопичувачів-випаровувачів та інших об'єктів. Програмою також передбачено створення Web-орієнтованої геоінформаційної системи природних та техногенних об'єктів Запорізької області з геоінформаційним кадастром місць розміщення відходів, розробку проекту інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації.

Таблиця 10

№	Назва області	Нааяність заходів із моніторингу об'єктів поводження з відходами (ТПВ і небезпечними)	Нааяність заходів, які б сприяли запобіганню заоронення непероблених (необроблених) побутових відходів	Нааяність заходів з розробки схем санітарного очищення населених пунктів	Нааяність заходів з роздільного збору пероблення, знешкодження небезпечних відходів від населення	Нааяність заходів з ведення рєстру та контролю за підприємствами, що здійснюють операції у сфері поводження з небезпечними відходами	Нааяність заходів із державної підтримки підприємств з перобки та сортування відходів, проектів поводження з відходами	Нааяність заходів із роздільного збору сухої та мокрої фракції відходів	Нааяність заходів із запобігання утворення відходів	Відповідність заходів програми державі пріоритетів у сфері поводження з відходами
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Вінницька	⊗	✓	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
2	Волинська	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
3	Дніпропетровська	⊗	✓	✓	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
4	Донецька	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Житомирська	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
6	Закарпатська	⊗	✓	⊗	⊗	⊗	✓	⊗	⊗	⊗
7	Запорізька	✓	✓	✓	⊗	⊗	✓	⊗	⊗	⊗

Продовження таблиці 10

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
8	Івано-Франківська	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
9	Київська	⊗	✓	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
10	Кіровоградська	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
11	Луганська	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	Львівська	⊗	✓	✓	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
13	Миколаївська	⊗	✓	✓	⊗	⊗	✓	⊗	⊗	⊗
14	Одеська	⊗	✓	✓	⊗	⊗	✓	⊗	⊗	⊗
15	Полтавська	⊗	✓	✓	⊗	⊗	✓	⊗	⊗	⊗
16	Рівненська	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
17	Сумська	⊗	✓	✓	⊗	⊗	✓	⊗	⊗	⊗
18	Тернопільська	⊗	✓	✓	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
19	Харківська	✓	✓	✓	✓	⊗	✓	⊗	⊗	⊗
20	Херсонська	⊗	✓	✓	✓	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
21	Хмельницька	⊗	✓	✓	✓	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
22	Черкаська	⊗	✓	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
23	Чернівецька	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
24	Чернігівська	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗

✓ відповідні заходи наявні; ⊗ відповідні заходи відсутні.

Відповідно до ст. 32 ЗУ «Про відходи» з 1 січня 2018 року забороняється захоронення неперероблених побутових відходів. Ефективне виконання цієї норми можливе завдяки запровадження роздільного збору відходів у всіх населених пунктах України, а також впровадження сучасної системи сортування відходів із вилученням ресурсоцінних матеріалів.

Заходи, які б сприяли запобіганню захоронення неперероблених побутових відходів передбачаються програмами таких областей: Вінницької, Запорізької, Закарпатської, Київської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Хмельницької та Черкаської, а також стратегіями Дніпропетровської, Львівської та Херсонської областей.

Керуючись ст. 20 ЗУ «Про відходи» до повноважень місцевих державних адміністрацій у сфері поводження з відходами належить розроблення та затвердження схем санітарного очищення населених пунктів. Така схема включає в себе ряд санітарно-гігієнічних заходів, спрямованих на охорону здоров'я населення і збереження довкілля, зокрема комплекс робіт по збору, видаленню, знешкодженню і переробці побутових відходів, на міських територіях. Розробка та затвердження схем санітарної очистки населених пунктів передбачається стратегіями Дніпропетровської, Львівської та Херсонської областей, а також програмами Запорізької, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Сумської, Тернопільської, Харківської та Хмельницької областей.

Окрему групу відходів, які потребують особливої уваги з боку органів влади, так і зі сторони кожного з нас, становлять небезпечні відходи. Сюди відносяться медичні відходи, відпрацьовані люмінесцентні лампи, батарейки та ін. Втім, заходи з роздільного збору, перероблення, знешкодження небезпечних відходів від населення передбачені лише програмами Харківської та Хмельницької областей, а також стратегією Херсонської області.

Відповідно до положення ст. 17 Директиви ЄС парламенту та Ради 2008/98/ЄС від 19 листопада 2008 року про відходи та скасування деяких директив, держава повинна забезпечити можливість простеження за небезпечними відходами від утворення до кінцевого призначення. Для цього важливим є постійний контроль за підприємствами, що здійснюють операції у сфері поводження з небезпечними відходами. Однак, програмою жодної області не передбачається ні ведення реєстру, ні здійснення контролю за такими підприємствами.

Заходи з державної підтримки підприємств з переробки та сортування відходів, проектів поводження з відходами передбачаються програмами Закарпатської, Запорізької, Миколаївської, Одеської, Закарпатської, Сумської та Харківської областей. Наприклад, програмою Харківської області передбачається реалізація пілотних проектів з будівництва регіональних

комплексів поводження з побутовими відходами, створення потужностей з утилізації та переробки відходів. Програмою Миколаївської області передбачається реалізація інвестиційних, пілотних, експериментальних проєктів у сфері поводження з побутовими відходами, в тому числі будівництво сміттєпереробного заводу в м. Миколаєві, будівництво технологічних комплексів із сортування та переробки побутових відходів.

Відповідно до Директиви Європейського Союзу від 26 квітня 1999 року про захоронення відходів держави повинні вживати заходів, щодо зменшення обсягів захоронення відходів, що розкладають біологічним шляхом. Для успішного виконання цієї норми важливим є забезпечення роздільного збору органічної фракції відходів з подальшою її ферментацією. Попри те, що програми передбачають роздільний збір відходів, жодна з них не деталізує на які саме фракції відходів буде здійснюватися такий збір. У зв'язку з цим, стверджуємо, що жодною з програм не передбачається роздільного збору сухої та мокрої фракції відходів.

З аналізу всіх програм поводження з відходами робимо висновок, що жодна з них не відповідає основному принципу поводження з відходами — п'ятиступиневій ієрархії пріоритетів у сфері поводження з відходами. Спільною рисою всіх програм є те, що в них відсутній будь-який захід, який би був спрямований на запобігання утворення відходів чи їх повторне використання. Більшість заходів цих програм спрямовані будівництво, паспортизацію, реконструкцію, рекультивацию полігонів ТПВ. Захоронення ж відходів є останньою сходинкою у ієрархії.

◆

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗРОБКИ ПЛАНІВ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ

8 листопада 2017 року Кабінетом Міністрів України схвалено Національну стратегію управління відходами в Україні до 2030 року. Вона заклала основу та вектор руху країни у сфері відходів. Згідно з її положеннями, для сприяння реалізації Стратегії не пізніше ніж через 2 роки після її схвалення повинні бути розроблені регіональні плани управління відходами. Таким чином, відповідно до Стратегії, не пізніше 8 листопада 2019 року кожна область повинна розробити чіткий план дій для впровадження засадничих ідей Національної стратегії управління відходами у регіонах. Національний план управління відходами від 20 листопада 2019 року, містить децю інші строки відносно розробки та затвердження регіональних планів. Відповідно до останнього, розробка та затвердження регіональних планів управління відходами очікується у 2020 році.

Відповідно до Національної стратегії управління відходами, регіональні плани повинні передбачати:

1. Проведення аналізу поточної ситуації у сфері поводження з відходами в регіоні.
2. Визначення цілей та заходів.
3. Проведення аналізу з метою вибору оптимальної системи поводження з відходами (інфраструктура для збирання, роздільного збирання, перероблення, оброблення та видалення).
4. Визначення географічних меж міжрегіональних територій, для яких розроблено план та які повинні разом користуватися послугами полігону або переробного підприємства).
5. Визначення зобов'язань різних установ та організацій, що будуть задіяні у здійсненні заходів та дій, обсягів витрат та можливих джерел фінансування.

Для створення більш узгодженої практики розробки планів управління відходами Міністерством екології та природних ресурсів України видано

наказ №142 від 12.04.2019 року, яким затверджено Методичні рекомендації щодо з розроблення регіональних планів управління відходами (Далі — Методичні рекомендації). Крім того, Європейська комісія розробила методичку¹, що служить посібником для всіх держав-членів Європейського Союзу по складенню національних та регіональних планів управління відходами. Європейська Комісія не ставить жорстких вимог до структури плану управління відходами, втім пропонує структурувати план таким чином:

1. Перша частина плану — аналіз поточного стану управління відходами.
2. Друга частина — планувальна, з переліком заходів, необхідних для налагодження системи управління відходами.

Методичні рекомендації, розроблені Мінприроди дещо деталізують структуру плану, однак названі вище дві частини є базовими:

1. Вступ.
2. Характеристика регіону.
3. Аналіз поточного стану системи управління відходами в регіоні.
4. Планування системи управління відходами в регіоні.
5. Індикатори та моніторинг виконання плану.
6. Інформація про Стратегічну екологічну оцінку (СЕО).
7. Додатки.

**Приклад структури Плану управління відходами
Сілезького воєводства (Польща):**

1. Вступ;
2. Аналіз стану управління відходами.
3. Прогнозовані зміни в сфері управління відходами.
4. Цілі у сфері управління відходами на 2012–2022 роки.
5. Стратегічні напрямки діяльності, спрямовані на покращення ситуації у сфері управління відходами та напрямки досягнення поставлених цілей.
6. Запроектована система управління відходами, в тому числі запропонований поділ на регіони, в яких будуть функціонувати установки по переробці відходів.
7. Графік реалізації заходів щодо поліпшення ситуації в галузі управління відходами.
8. Орієнтована вартість запровадженої системи, а також способи фінансування.
9. Інформація про вплив проекту на довкілля.
10. Показники для моніторингу ступеня реалізації цілей.

¹ http://ec.europa.eu/environment/waste/plans/pdf/2012_guidance_note.pdf

Вступ

У цьому розділі наводяться нормативні та програмні документи національного рівня (ЗУ «Про відходи», Національна стратегія управління відходами, Національний план управління відходами та ін.), на виконання яких розробляється регіональний план управління відходами. Крім того, у вступній частині розкривається основна мета розроблюваного документа.

Характеристика регіону

Даний розділ присвячений опису регіональних особливостей, які мають ключове значення для визначення параметрів управління відходами:

- 1) адміністративно-територіальний устрій та його карта;
- 2) характеристика природно-географічного стану з виділенням територіальних особливостей, що мають значення для вирішення питань управління відходами (геологічні особливості, кліматичні умови, природоохоронні території та ін.);
- 3) динаміка та особливості демографічного та соціального розвитку за останні 10 років та десятирічний прогноз розвитку, чисельність населення (фактичні та прогнозовані дані), показники середнього доходу (фактичні та прогнозовані дані);
- 4) динаміка та особливості економічного розвитку за останні десять років та десятирічний прогноз розвитку, наявна транспортна мережа.

Аналіз поточного стану системи управління відходами в регіоні

Аналіз сучасного стану управління є вкрай важливим для розробки дієвого плану управління відходами. Він повинен включати інформацію про:

1. Загальну характеристику системи управління відходами.

Сюди відноситься інформація про обсяги утворення відходів та наявна інфраструктура, інституційна структура управління відходами, особливості регіонального планування управління відходами, фінансово-економічне забезпечення функціонування системи управління відходами.

Важливо зазначити, що план управління відходами повинен включати інформацію про всі види відходів, які утворюються на території регіону та операції, які з ними відбуваються (утворення, перероблення, видалення та ін.).

В цьому розділі також наводиться інформація про повноваження учасників системи управління відходами, інструменти, які застосовуються для управління системою, аналіз їх ефективності, розподіл обов'язків між різними установами та відомствами регіональної (обласної) адміністрації. Щодо діяльності у сфері управління відходами та інші особливості інституційної структури управління відходами.

Частина про особливості регіонального планування управління відходами повинна включати інформацію про стан виконання програмних документів (плани, програми, стратегії) у сфері управління відходами, звіт про виконання заходів у цій сфері; заходів, що вживаються для запобігання потрапляння на полігон відходів, придатних для переробки чи відновлення, розширення практики роздільного збирання побутових відходів.

У частину, яка стосується фінансово-економічного забезпечення функціонування системи управління відходами слід включити короткий опис та аналіз фінансування програм та заходів у сфері управління відходами із зазначенням джерел фінансування.

2. Опис поточного стану системи за видами відходів.

Цей розділ повинен містити детальний аналіз джерел утворення та обсягів утворення відходів, систему управління відходами, інфраструктуру оброблення відходів, проблеми та загрози, пов'язані з відходами та заходи, що вживаються для їх розв'язання. Дана інформація повинна бути наведена по всіх видах відходів зокрема: муніципальні відходи (окремо побутові відходи; відходи інфраструктури населених пунктів), небезпечні відходи (окремо відпрацьовані нафтопродукти; відходи, що містять стійкі органічні забруднювачі), промислові відходи (окремо відходи видобувної промисловості), відходи будівництва та знесення, відходи СГ, відходи упаковки, відходи електричного та електронного обладнання, відпрацьовані батарейки, батареї та акумулятори, медичні відходи, зняті з експлуатації транспортні засоби, осад стічних вод, інші специфічні види відходів.

3. SWOT-аналіз стану системи управління відходами в регіоні.

У цьому розділі визначаються внутрішні сильні та слабкі сторони, зовнішні можливості та загрози з метою виявлення найбільш важливих внутрішніх і зовнішніх факторів, що мають значення для розвитку такої системи.

Планування системи управління відходами в регіоні

Планувальну частину слід складати на основі європейського та національного законодавство у сфері відходів, яке може включати певні цілі, наприклад щодо рівні переробки відходів. Крім того, ця частина безпосередньо базується на інформації про існуючу систему управління відходами.

Відповідно до Методичних рекомендацій, розділ про планування системи управління відходами в регіоні повинен відображати цілі та цільові показники, сценарії розвитку системи, поділ території на кластери, розвиток інфраструктури, заходи з досягнення цілей та фінансово-економічне забезпечення системи.

Визначення цілей та встановлення цільових показників здійснюється для кожного виду відходів, при цьому враховуються цільові показники,

встановлені Національною стратегією управління відходами та Національним планом управління відходами.

Зокрема, в Національній стратегії управління відходами до 2030 року, що затверджена 8 листопада 2017 року передбачає цілі, шляхи досягнення яких повинні міститися безпосередньо в регіональних планах управління відходами:

- запровадження у населених пунктах роздільного збирання відходів, які придатні до повторного використання та перероблення — 5000 одиниць;
- створення нових потужностей з перероблення вторинної сировини — 800 одиниць;
- створення потужностей з компостування біовідходів — 500 одиниць;
- зменшення кількості місць для видалення побутових відходів — з 6000 у 2016 році до 300 у 2030 році.

Загалом, цілі повинні забезпечувати баланс між обсягами відходів та потужностями для їх переробки, утилізації та ін.

Цілі повинні відповідати таким вимогам:

1. Конкретності: цілі повинні бути визначені якомога чіткіше та конкретніше.
2. Вимірюваності: цілі повинні бути сформульовані таким чином, щоб згодом можна було оцінити чи вони досягнуті.
3. Реалістичності: досягнення цілей повинно бути можливим та реальним.
4. Обмежені часовими рамками: цілі та показники повинні бути пов'язані з терміном, коли вони повинні бути досягнуті.

У регіональному плані управління відходами цілі повинні відображати принцип ієрархії управління відходами та відповідати національній стратегії управління відходами.

Цільові показники представляються у табличній формі із вказанням їх фактичного значення на момент розроблення регіонального плану.

Формуючи систему заходів, слід зазначити, що останні повинні відповідати меті та цілям відповідного плану управління відходами. Формування таких заходів повинно бути максимально чітким, зрозумілим та однозначним, з встановленими строками їх виконання, обсягами витрат та джерел фінансування.

Індикатори та моніторинг виконання плану

У цьому розділі визначаються індикатори виконання заходів, які повинні бути конкретні, вимірювані, досяжні, відповідні для програми, й обмежені в часі, а також періодичність моніторингу та відповідальні за здійснення моніторингу.

Інформація про Стратегічну екологічну оцінку (СЕО)

Тут наводиться інформація про здійснену стратегічну екологічну оцінку відповідно до вимог Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку».

Крім того, при розробці планів управління відходами слід взяти до уваги положення Рамкової Директиви 2008/98/ЄС Про відходи та скасування деяких директив. Остання, крім названого, передбачає включення до планів управління відходами такі елементи:

- інформація про вид, кількість та джерело відходів, утворених на території України та оцінка розвитку потоків відходів у майбутньому;
- дані про існуючі схеми збирання відходів та основні установки для їхнього відновлення та видалення;
- оцінку потреби у нових схемах збирання, закритті існуючих установок для відходів, створенні додаткової інфраструктури установок для відходів, критерії розташування для ідентифікації місця та про потужності майбутніх установок для видалення або відновлення відходів;
- інформацію про заплановані технології та методи управління відходами.

ВИСНОВКИ

Головною метою обласних програм поводження з відходами — дати огляд всіх видів відходів, які утворюються на території регіону та чіткий план дій з управління цими відходами. З аналізу програм у сфері управління відходами, якими керуються області України вбачається, що є суттєві розбіжності в підходах до їхньої розробки. На час проведення аналізу, спеціалізовані програми у сфері відходів діяли лише у 8 областях (не рахуючи програми Луганської та Донецької областей). Керівними документами для Львівської, Херсонської та Дніпропетровської області є стратегії поводження з відходами. В іншій частині областей діють комплексні програми охорони навколишнього природного середовища, які стосуються в тому числі й планування у сфері відходів.

Варто зазначити, що основна увага проаналізованих програм зосереджена на твердих побутових відходах. Так, заходи 10 програм стосуються виключно твердих побутових відходів. Програми інших областей хоч і містять заходи, спрямовані на управління іншими видами відходів, проте вони є одиничними. В результаті, жодна з проаналізованих програм не охоплює всі види відходів, які за рекомендацією ЄС повинні охоплюватися планами управління відходами (побутові відходи, небезпечні відходи, відходи ЕЕО, медичні відходи, відходи будівництва, відходи упаковки та ін.).

Відповідно до національних та міжнародних стандартів, в основі будь-якої програми повинен бути ґрунтовний аналіз поточного стану управління відходами. Такий аналіз має включати інформацію про обсяги утворення відходів, джерела їх утворення, інформацію про збір та транспортування відходів та про всі інші операції з відходами. Це необхідно для визначення основних цілей програми. Втім, в більшості з аналізованих програмах інформація про сучасний стан управління відходами є дуже поверхневою та не дає розуміння того, які відходи на території області утворюються, в якій кількості, що є джерелом утворення цих відходів.

Спільною рисою для 18 програм поводження з відходами є те, що формулювання заходів, які передбачені ними не дають чіткого уявлення про те, що має бути зроблено в рамках програми. Крім того, програми 13 областей не містять результативних показників, за якими можна було б оцінити результативність та ефективність виконання програми, рівень досягнення визначеної в програмі мети, а також достатність фінансування тих чи інших заходів.

Низький ступінь відповідності й вимогам Директиви 2008/98/ЄС про відходи та скасування деяких Директив. Положення останньої містять перелік обов'язкових та рекомендованих структурних елементів планів управління відходами. Втім, останні не взяті до уваги розробниками більшості з обласних програм поводження з відходами.

Обласні програми поводження з відходами та плани управління відходами, які прийшли їм на заміну відіграють ключову роль у досягненні сталого управління відходами та мають велике значення у переході до циркулярної економіки. Втім, в аналізованих програмах, основна увага приділяється останнім сходинкам у ієрархії пріоритетів у сфері управління відходами, зокрема будівництву чергових полігонів, реконструкції та розширенню діючих. У програмах слід приділити увагу таким заходам, які б сприяли в першу чергу запобіганню утворення відходів. Важливими є також заходи, які б стимулювали повторно використовувати продукцію та спрямовувати відходи на переробку.

Для подальшого підвищення якості планування управління відходами, а також дотримання та впровадження законодавства Європейського Союзу, області повинні докласти максимум зусиль. Важливим аспектом є налагодження співпраці між органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Враховуючи проблему дефіциту державних та місцевих ресурсів, розробникам програм слід використовувати й інші механізми залучення фінансів, які б дозволили покрити витрати на впровадження новітніх технологій. Серед них механізми державно-приватного партнерства, залучення коштів міжнародних інституцій та різного роду інвестицій.

Науково-популярне видання

**Аналітичний звіт
про аналіз обласних програм
поводження з відходами**

За загальною редакцією *Олени Кравченко*

Комп'ютерна верстка *Маріанни Кук*

Підписано до друку 23.07.2019 р. Формат 66*98/16.
Гарнітура Minion Pro. Папір офсетний. Офсетний друк.
Ум. друк. арк. 3,89. Наклад 500 прим. Зам. № 2533

Друк «Компанія “Манускрипт”»
вул. Руська, 16/3, м. Львів, 79008
тел./факс: (032) 235–52–20.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 3628 від 19.11.2009 р.

ISBN 978-966-2400-75-5

9 789662 400755